

Bu Sayıda

Kürt Meselesine *Praksis* ile Bakmaya Devam Ediyoruz

Praksis Dergisi'nin yirmi sekiz ve yirmi dokuzuncu sayılarını Türkiye'deki Kürt meselesine ayıracağızımızı ve bu meseleye dair teorik-bilimsel üretilere kendi yaklaşımımızdan katkı yapmaya çalışacağımızı söylemiştik. Kürt meselesine *Praksis* ile bakmanın teorik olarak neye karşılık geldiğine ilişkin düşüncelerimizi ortaya koymaya çalıştığımız geçen sayımızın sunuş yazısında, çözüme dair koyu bir belirsizliğin olduğunu da vurgulamıştık. Aradan geçen süre zarfında Kürt sorununu farklı bir düzleme sıçratma potansiyeli taşıyan pek çok gelişme yaşandı. Bunların bir kısmı Irak ve Suriye'de yaşanan çatışma ve gerilimlerle ilgiliydi. ABD ve bölgedeki sadık müttefikleri Türkiye, Katar, Suudi Arabistan tarafından desteklenen Suriye Ulusal Konseyi'nden ve Özgür Suriye Ordusu'ndan ama aynı zamanda mevcut Suriye yönetiminden bağımsız bir hat izlemeye çalışan Kürt örgütü PYD (Demokratik Birlik Partisi), ülkenin kuzeyinde ele geçirdiği kimi şehir ve kasabaları özellikle ilk kampa karşı korumaya çalışıyor. Diğer yandan, Irak'ta merkezi yönetim ile Mesut Barzani başkanlığındaki bölgesel Kürt yönetimi arasında gerilimin arttığı görülüyor. Bunların yanı sıra, dergiyi yayıma hazırladığımız süreçte Şemdinli-Çukurca-Beytüşşebap hattında alan hâkimiyeti hamlesinde bulunan "Kürt hareketi"nin hapishanedeki neredeyse bütün kadroları 68 gün süren bir açlık grevi eylemi örgütlediler. Anadilde eğitim, anadilde savunma hakkı ve Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması gibi taleplerle başlayan bu eylem, kısa süre içerisinde ülke gündemine yerleşti ve meselenin çözümü açısından bir dönüm noktası olarak görüldü. Grevlerin Öcalan'ın çağrısı ile sona ermesiyle birlikte Kürt hareketinin bundan sonraki pozisyonunun ne olacağına, Kürt hareketi ile AKP arasındaki güç mücadelesinin nasıl bir seyir izleyeceğine dair kestirimde bulunmak daha da güçleşti.

Kısacası derginin 28. sayısını hazırladığımız günlerden bu yana geçen kısa sürede gerçekleşen ve her biri Kürt meselesinde birer kırılma noktası teşkil edebilecek pek çok olay, sorunun mevcut Türkiye ve Ortadoğu dengeleri-konjonktürü düşünüldüğünde, kısa süreli bir çözümünün olmadığı yönündeki tespitimizi doğrulamakta. Yukarıda anlattığımız olaylara ek olarak son bir yıllık süreçte yaşanan Van Depremi, Roboski Katliamı, patlama yapan KCK tutuklamaları, çatışmalarda yaşanan can kayıplarının ciddi biçimde artması, bölgeyle Türkiye arasındaki köprü işlevi gören sosyal ve siyasal pek çok aktör ve olgunun gücünün zayıflaması, halklar arasındaki mesafenin daha da açılması sonucunu doğuruyor. Bu durum çözümü Türkiye ekseninde ve ölçeğinde kurgulayan aktörlerin ve projelerinin altını ciddi biçimde oymaktadır. Nitekim son süreçte, gerek AKP'nin sosyal-kültürel açılımları ve bölgenin burjuva-küçük burjuva unsurlarına sunduğu zenginleşme olanaklarıyla tanımlanan ufku, gerekse de Kürt Hareketinin "Demokratik Özerklik" önerisinin bölge halkı nezdinde ciddi biçimde güç kaybına uğradığı görülmektedir. Her ne kadar, Abdullah Öcalan

açlık grevlerinin bitirilmesi yönünde yaptığı çağrıyla Türkiye’li bir çözüme bir şans daha vermiş olsa da bölge halkı içinde çözümünü Kürtlerin birliği ve bağımsız devlet kurmasında gören yaklaşımların baskınlık kazanmaya başladığı görülmektedir. Bu noktada **Praksis**’in Kürt meselesini daha tarihsel ve kuramsal bir çerçevede ele almaya yönelik çabaları, bu kadar fazla aktör, gelişme, olasılık ve bilinmezliğin olduğu bu dinamik ve sancılı “güncele” fazlasıyla odaklanmaktan kaynaklanabilecek kimi aşırı genellemelerden kurtulmuş, olgun ve derinlikli eserlerin sayısının artmasına katkı sağlayabilir diye düşünüyoruz. Bu sayıyı hazırlarken bu amacın hiç değilse asgari düzeyde yerine getirilmesine gayret ettik.

Türkiye’de özellikle sol/ Marksist çevrelerde Kürt sorunu tartışılırken hep gündeme gelen Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı (UKKTH) konusu şimdiye kadar bu çevrelerde daha çok Kürt hareketine karşı bir pozisyon geliştirirken temel bir referans noktası olarak işlev görmüştü. Mustafa Bayram Mısır ise bu yazısında UKKTH’yi Kürt meselesinin tarifine ilişkin tartışmaların bir parçası veyahut onu dünden bugüne miras kalan donmuş bir tarihsel ilke olarak yorumlamaktansa bugün Kürt sorununun çözümünün yapıcı unsurlarından biri olarak, yeni anayasa tartışmaları gibi son derece somut ve güncel bir tartışmanın içerisinde tartışıyor. Mısır’a göre yeni anayasa tartışmalarının mevcut gidişatına bakıldığında buradan emekçilerin nesnel çıkarlarını gözetken kapitalizm karşıtı bir ilerlemenin çıkmasının imkânsız olduğu aşikârdır. Fakat yeni anayasanın Türkiye’deki ulusal sorunu çözecek bir içerik kazanması yine de emekçiler ve ezilenler lehine bir anlam ifade edebilir. Bunun gerçekleşebilmesi içinse bu anayasa tartışmalarına UKKTH’yi bir hak olarak tarif eden bir yerden yaklaşmak ve Türkiye’deki Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümünü buradan zorlamak gerekmektedir. Mısır’a göre yurttaşlık haklarının UKKTH temelinde yeniden tarifi, bugün geline noktasında Türk ve Kürtlerin üniter bir cumhuriyet içerisinde yaşamalarının elde kalan tek seçeneği gibi gözükmektedir. Mustafa Bayram Mısır bu tezlerini temellendirirken ulusal sorunun dünya ölçeğinde evrimine, aynı zamanda Türkiye’deki ulus-devlet kuruluş süreçleri ve anayasal sistemin kökenlerine dair kimi değerlendirmeler ortaya koymaktadır. Mısır’ın yazısının bu konuda yürüyen tartışmaya katkı sunacağını düşünüyoruz.

Bu sayımızda, Kürt sorununun güncel politik boyutlarına odaklanan bir diğer yazımız Deniz Gökalp imzalı “Kürt Sorununda Şiddet ve Demokrasi Çıkmazı” başlıklı yazıdır. Gökalp makalesinde temel olarak Kürt hareketinin 2000’li yılların ortalarına doğru benimsediği kent merkezlerinde sokak eylemleriyle görünür olma stratejisini hem Türkiye’deki siyasi dönüşüm hem de küresel siyasi süreçler ile ilişkisi içerisinde ele almaya ve daha geniş bir bağlama yerleştirmeye çalışıyor. Yazı, Kürt hareketini bu yeni siyaset ve eylem tarzına zorlayan koşulları ele aldıktan sonra buradan yola çıkarak son 5 yılda Kürt meselesinde yaşanan gelişmeleri ve AKP hükümetinin bu konudaki eğilimlerini bir dizi tartışmaya açık siyasi tezle masaya yatırıyor. Gökalp’e göre Kürt siyasetinin yeni bir hedef olarak ortaya koyduğu “demokratik özerklik” projesi ve buna eşlik eden kent sokaklarında siyaset yapma biçimi bir yandan Kürt hareketinin destekçi kitlesini hareket halinde tutarken diğer yandan da onun sıkışma noktalarını ve sınırlılıklarını ortaya çıkarıyor. Akademik referanslara ve bir alan araştırmasına dayanan yazı, siyasi analizleri ve polemiksel üslubuyla konuya ilişkin araştırmacılara bir tartışma daveti olarak da okunabilir.

Sayımızın üçüncü yazısında Ayşe Seda Yüksel, Türkiye’nin sosyal ve ekonomik yaşamında olduğu kadar yerleşim sistemi ve mekanlarında ciddi değişimler yaratan neoliberalizmin “Bölge”de nasıl

tecrübe edildiği konusunu –ağırlıklı Diyarbakır dolayımından- ele alıyor. Konuyu Le febvreci bir teorik çerçeveye oturtturarak ele alan Yüksel, devletin “asimilasyoncu” sonuçlar doğuran mekansal stratejileriyle bölgede ona karşı mücadele veren aktörlerin mücadelelerinin sonucu şekillenen mekan üretimi süreçlerinin eleştirel bir analizini yapıyor. Yazara göre, söz konusu bölge, Türkiye’deki neoliberal deneyimin gidişatını anlamak ve bu deneyimin ideolojik çerçeveler ve siyasi mücadelelere ne şekillerde gömülü olduğunu tartışmak için değerli bir alandır. Bu haliyle de neoliberalleşmenin çelişkili ve çatışmalı sonuçlarını tartışmaya olanak vermektedir. Devletin neoliberalizmin yerelleşmesinde başat konumda bulunduğunu söyleyen Yüksel, “Türk Devleti”nin, mekâna ve arazi/konut piyasasına yaptığı müdahalelerin, kentsel arazinin sermayeye pazarlanmasını kolaylaştırdığını söylerken, Diyarbakır’da inşaat sektöründeki hacimsel büyümenin yansımalarına da işaret ediyor. Yüksel’in yazısının, devletin mekansal stratejilerine, temsil projelerine, “asimile edici mekânlar”ına karşı mücadele, direniş ve muhalefetin imkân ve sınırlarını tartışmak gibi bir derdi olduğu için de anlamlı ve değerli olduğunu düşünüyoruz.

Geçtiğimiz Kasım ayı içinde 29. sayıda yazısı bulunan bir yazarımızın tutuklanmasına da tanık olduk. *Tunceli’de Kutsal Mekan Kültü* ve *Tunceli’de Sünni Olmak* başlıklı çok değerli iki kitabı bulunan, geçtiğimiz yıl düzenlenen *Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler Sempozyumu*’na büyük emekleri geçen Ahmet Kerim Gültekin, bugünlerde pek çok muhalif akademisyen, yazar ve öğrencinin yaşadığı baskıdan nasibini almış ve açık siyasi ve akademik faaliyetini sürdürürken, “illegal örgüte üye olmak için form doldurmak” gibi absürd bir gerekçeyle, hukuksuz bir şekilde tutuklanmıştır. Davası halen sürmekte olan Kerim arkadaşımız bir an önce serbest bırakılmalıdır.

Sayımızın başlığının ima ettiği koordinatları (Tarihsel süreç, Kürt coğrafyası ve içindeki mekânsal özgünlükler, sosyal-sınıfsal yapı ve ilişkileri) buluşturan yazısında Ahmet Kerim Gültekin, Siirt-Pervari’nin kırsal kesimlerinde yaşayan belirli bir Kürt topluluğun yaşam biçimi, sosyo-kültürel yapıları, toplumsal örgütlenme biçimleri ve bunlarda yaşanan değişimleri ortaya koymaya çalışıyor. Yöreye yapılmakta olan Hidroelektrik Santrali’nin (HES) söz konusu sosyal değişim sürecini nasıl etkilediğinin de ele alındığı yazıda Gültekin temel olarak, geleneksel sosyal yapı ve ilişkilerini önemli ölçüde koruyan kırsal Kürt toplulukların sahip olduğu tarım arazilerinin yarısından fazlasını sular altında bırakacak olan Pervari HES Projesine karşı gösterilen uyumcu ve protestocu tepkileri değerlendirmeye çalışıyor. Bu haliyle, neoliberal ekonomi-politikalarının zorlayıcı ve dönüştürücü etkilerine karşı söz konusu kırsal topluluklar içinde gelişen çelişkili tavırları değerlendiren bu yazının Ayşe Seda Yüksel’in kentsel düzleme yoğunlaşan yazısını tamamladığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Sayımızda iki tane de dosya dışı yazıya yer verdik. Bunlardan ilki olan Gözde Orhan’ın “Türkiye’nin Yakın Tarihinde Farklı Bir Öznelik Pratiği Olarak Annelik” başlıklı yazısının dosya konumuzla örtüştüğü de söylenebilir. Bugün Kürt meselesinin bir parçası olan gözaltında kayıp, faili meçhul cinayet, yargısız infaz gibi “kirli savaş” yöntemleriyle ve çatışmaların sürmesi nedeniyle çocuklarını kaybeden annelerin mücadelesi biçiminde yürüyen anneler hareketinin 1970’lerden bu yana nasıl bir gelişim gösterdiğini anlatan yazıda Orhan, başlangıçta amacı yalnızca kendi çocuğunu bulmak /kurtarmak olan bireysel çabaların nasıl kolektif bir harekete evrildiği, deneyimlenen acının kadınlara nasıl kolektif bir kimlik kazandırdığı ve mücadele sürecinin annelerin zihniyet dünyalarını nasıl dönüştürdüğü sorularına yanıt arıyor.

Sayımız Kadir Gülen’in neoliberal dönemde “siyaset” eyleminin sınırlarının nasıl belirlendiğini tar-

tıttığı “Telaşsız Görünmeye Çalışan Bir Kafka” başlıklı makalesiyle sona eriyor. Gülen’e göre komünizmin çöküşünden sonra ideolojilerin sonu miti etrafında mutlaklaştırılmaya çalışılan neoliberal birikim rejimi ve ona eşlik eden toplumsal düzen, süreç içerisinde karşılaştığı kaçınılmaz ekonomik ve siyasal krizler karşısında bildiğimiz siyasetin yani iktidar mücadelelerinin alanını daraltmaya yönelmektedir. Son dönemde siyasal söylemin ve pratiğin bir parçası haline gelen “keyif kategorileri” kapitalizmin gittikçe keskinleştirdiği karşıtlıkların mevcut toplumsal kuruluştaki sarsacak bir çatışmaya dönüşmesini engellemekte ve siyaseti bir tür uzlaşma ve hoşgörü teknisyenliğine indirgemektedir.

Son olarak özellikle Kürt meselesinde bugün içinde bulunduğumuz belirsizlik ve karamsarlık ortamına rağmen Türkiye’de halkların bir arada, eşit ve özgür bir ülkede yaşayacağı günlere dair umudumuzu halen koruduğumuzu belirtmek isteriz. Praksis dergisi olarak bu umudu yaşatmaya yönelik çabamızı bundan sonra daha kararlı şekilde devam ettirmek gayretinde olacağız.

Sayımızın hazırlık sürecinde bazı genç bilim insanı arkadaşlarımızın özel katkıları oldu. Onların emeklerini de görünür kılmak adına kendilerine karşı duyduğumuz minnet duygularını bir kez de buradan ifade etmek isteriz. Özellikle, yardımcı editör gibi çalışan Duygu Canan Öztürk’ün yanında, Mehmet Erman Erol’a, Duygu Tanış-Zaferoğlu’na, Gözde Orhan’a çok teşekkür ediyor, geçen sayıda belirttiğimiz üzere, bu sayımızı da Sevilay Kaygalak’ın ıhlıtlı anısına ithaf ediyoruz.

İyi Okumalar.

Gökhan Atılğan’ın Yanındayız

Elinizdeki sayının baskıya hazırlandığı günlerde dergimizin yayın kurulu üyelerinden Doç Dr. Gökhan Atılğan, Akit isimli gazetenin karalama ve iftiralara maruz kaldı. Gazete Gökhan Atılğan’ın Marksist olmasını ve Behice Boran’ın anıldığı bir etkinlikte BDP’li milletvekili Ertuğrul Kürkçü ile aynı panelde konuşmasını birer suç olarak lanse ediyordu. Dergimizin aynı zamanda kurucularından olan ve 10 seneyi aşkındır bu dergiyi çıkarmak için beraber mesai yaptığımız Gökhan Atılğan yazdığı makalelerle ve kitaplarla bu ülkenin değerli sosyal bilimcileri arasındaki yerini şimdiden kazanmış durumda. Bunda elbette kendisinin Marksizmin zenginliklerinden faydalanmasının önemli bir payı var. Atılğan’a yapılan saldırıyı Praksis dergisine yapılmış sayıyor ve şiddetle kınıyoruz. Praksis dergisi olarak Gökhan Atılğan’a yönelik saldırıda bir suçmuş gibi yansıtılan Marksizmi zenginleştirmeye yönelik çabalarımızı daha da yoğunlaştıracığımızı, eşitlik ve özgürlük mücadelemizden, bilim ahlakından ve ezilen halklarla dayanışma irademizden asla bir adım geri atmayacağımızı buradan bir kez daha bildiriyoruz.